

Ks. Antoni TRONINA, *Biblia w Qumran*, Kraków: Enigma Press 2001, ss. 148.

Odkrycia dokonane w połowie XXw. w Qumran wciąż budzą bardzo wiele emocji. Jest to zrozumiałe, gdyż [odkrycie to] „rzuciło nowe światło na olbrzymią liczbę problemów biblijnych i otworzyło nowe pola badań” (Jan Paweł II, Przemówienie do członków Papieskiej Komisji Biblijnej w 1993r.). Pozytywne znaczenie odkryć jest niewątpliwe, ale z drugiej strony wiemy, że zwoje znad Morza Martwego bywają też wykorzystywane do przeprowadzenia ataku na Kościół, utrudniający rzekomo prace nad edycją pism qumrańskich, które miałyby przeczyć głoszonej przez niego nauce. Tym większego znaczenia nabierają obiektywne, naukowe badania, które zadają kłam takim stwierdzeniom.

Nakładem krakowskiego wydawnictwa *The Enigma Press* od kilku lat publikowana jest seria pt.: *Biblioteka zwojów. Tło Nowego Testamentu*, redagowana pod kierunkiem Jerzego Chmiela, Zdzisława Kapery i Stanisława Mędała. Poprzednie prace wydane w ramach wspomnianej serii zawierały informacje o Qumran i zamieszkującej tam wspólnocie przedstawione na tle epoki (S. Mędała, *Wprowadzenie do literatury międzytestamentowej*, Kraków 1994), relacje o samych odkryciach i prowadzonych pracach badawczych (J. Milik, *Dziesięć lat odkryć na Pustyni Judzkiej*, Kraków 1999), oraz komentarze do niektórych tekstów (P. Muchowski, *Komentarze do rękopisów znad Morza Martwego*, Kraków 2000). Szczególnie ważny wydaje się piąty tom serii zawierający tekst i polski przekład hebrajskich i aramejskich tekstów pozabiblijnych (P. Muchowski, *Rękopisy znad Morza Martwego. Qumran, Wadi Murabba'at, Masada, Nachal Chewer*, Kraków 2000).

Powyższe publikacje mają doniosłe znaczenie dla zrozumienia roli odkryć qumrańskich dla poznania epoki międzytestamentowej, jednak wśród teologów (zwłaszcza biblistów) szczególne zainteresowanie wzbudzają odnalezione na Pustyni Judzkiej teksty Pisma Świętego. Jest to znacząca grupa – ponad dwadzieścia pięć procent - spośród tekstów qumrańskich. Dzięki odnalezionym zwojom zawierającym fragmenty Tanach, mamy dziś przekonujące argumenty do obrony tezy o integralności tekstu biblijnego. Odpowiedzią na to zainteresowanie jest wydane ostatnio we wspomnianej serii opracowanie ks. Antoniego Troniny pt.: *Biblia w Qumran Wprowadzenie w lekturę biblijnych rękopisów znad Morza Martwego*. Praca składa się z czterech rozdziałów, poprzedzonych Wprowadzeniem oraz Wykazem skrótów i uzupełnionych Zakończeniem, Aneksami i Bibliografią.

Rozdział pierwszy nosi tytuł: *Wstępne wyjaśnienie pojęć*. Zostały w nim omówione oba pojęcia zawarte w tytule książki, czyli *Biblia* i *Qumran*. Rozpoczęcie rozważań od wyjaśnienia pojęć wydaje się zasadniczo rozwiązaniem słusznym, jednak można postawić pytanie, które jak sądzę powraca przy lekturze kolejnych rozdziałów: do kogo zgodnie z zamysłem Autora adresowana jest praca. Sądzę, że kwestia ta stanowi jedyny słabszy punkt książki ks. Troniny. Otóż w rozdziale pierwszym sąsiadują ze sobą z jednej strony ważne i stosunkowo mało znane informacje dotyczące samych odkryć (na uwagę zasługuje zwłaszcza podkreślenie zasług wybitnego biblisty dominikanina ojca R. de Vaux), omówione są skrótowo hipotezy tłumaczące genezę wspólnoty qumrańskiej, zaś obok nich znajdujemy informacje o Biblii, które wydają

się powszechnie znane każdemu kto sięgnie po tę pracę. Może zamieszczenie takich wyjaśnień usprawiedliwione jest dążeniem do porządku i symetrii w analizie poruszanych zagadnień. Natomiast niewątpliwie ważnym i bardzo przydatnym fragmentem pierwszego rozdziału jest lista 245 rękopisów biblijnych odnalezionych w Qumran. Każdy z nich został starannie „skatalogowany”, określona została grotą, w której fragment został odnaleziony (większość tekstów pochodzi z grotty czwartej), podano skrót tekstu biblijnego zawartego w danym fragmencie oraz podano odnośnik do publikacji *Discoveries in the Judaean Desert*, wydawanej w Oxfordzie serii, w której znalazły się prawie wszystkie (obecnie na publikację oczekuje jeszcze tom zawierający rękopisy Ksiąg Samuela) znalezione w Qumran teksty Starego Testamentu.

Rozdział drugi zatytułowany *Jak rodziła się Biblia?* wskazuje jak odkrycia z Pustyni Judzkiej pozwalają w nowym świetle spojrzeć na proces ustalania kanonicznego tekstu Pisma Świętego. Autor omawiając zagadnienie stosuje podział Biblii w wersji hebrajskiej na Prawo Proroków i Pisma.

Trzeci rozdział nosi tytuł: *Qumrańska Biblia „od wewnątrz”*. Jest tu zawarta szczegółowa analiza wewnętrznych różnic pomiędzy tekstami biblijnymi odnalezionymi w Qumran. Ten fragment wydaje się bardzo przydatny przy analizie krytycznej tekstu Pisma Świętego, do której jako stały element powinny być włączane warianty tekstu Biblii ze zwojów qumrańskich.

W mojej subiektywnej ocenie na szczególną uwagę zasługuje rozdział czwarty. Traktuje on o metodach interpretacji tekstu świętego stosowanych przez wspólnotę qumrańczyków. Bardzo ważny wydaje się zwłaszcza trzeci paragraf tego rozdziału noszący tytuł: *Egzegeza qumrańska a Nowy Testament*. Autor zwraca uwagę na podobieństwa w stosowaniu egzegezy typu *peszer* pomiędzy Ewangelią, czy pierwszym Listem św. Piotra a tekstami z Qumran lub też stosowaniu wiązania tekstów pokrewnych tzw. *testimonia* które pozwala na porównanie Listu do Hebrajczyków ze zwojami znad Morza Martwego.

Książka uzupełniona jest trzema aneksami, które stanowią swoistą „ilustrację” mającą ułatwić zrozumienie teoretycznych rozważań zawartych w pracy. Są to dokument ściśle biblijny: *Pieśń Mojżesza*, tekst „parabiblijny”: *Drugi Ezechiel* i *peszer: Peszer do Psalmów*. Wybór tekstów jest bardzo trafny; lekturę ułatwiają komentarze Autora i wstępy filologiczne do każdego z tekstów.

Dzieło ks. Antoniego Troniny wypełnia lukę w polskiej literaturze dotyczącej tak ważnych i szeroko komentowanych odkryć, którymi są bez wątpienia zwoje znad Morza Martwego. Praca zredagowana jest niezwykle konsekwentnie i starannie, stanowić będzie z pewnością ważną pomoc dla wszystkich którzy zechcą poszerzyć swoją wiedzę o Biblii.

Ks. Dariusz BARTOSZEWICZ